

פרשת אחרי מות-קדושים

(ע"פ הרב לייבל לאם)

"לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ, אֲנִי ה' (ויקרא, י"ט, ט"ז)

פירוש הפסוק הוא שאסור לצפות במיתתו של אדם, כשיש בידך להציל אותו, לדוגמא, אם הוא טובע בנהר או אם חיה רעה או שודדים תוקפים אותו (תורת כוהנים י"ט, מ"א, סנהדרין ע"ג, עמוד א', וכן רש"י במקום).

אני ה': נאמן לשלם שכר (לאותם ששמים לב לאזהרות האלה), ונאמן לגבות עונש ולהיפרע (לאלה שעוברים על האזהרה).

שאלתי פעם אחד מהרבנים שלי מדוע המצווה המוזכרת לעיל, להציל את חייו של עמיתי היהודי, נכתבה כמצווה לא תעשה, - לא תעמוד!?! מדוע אין התורה אומרת בצורה נחרצת שעליך מוטל בהחלט להציל את רעך. האם אין זה מה שהתורה דורשת?

הרבי ענה שיש הבדל יסודי בין מצווה הדורשת מעשה חיובי מסוים ובין מצווה הדורשת הימנעות מהתנהגות מסוימת. קיימות מגבלות עד כמה אנחנו נדרשים להוציא ממון כדי לבצע או לרכוש את האמצעים לעשות מצווה נתונה. עלינו רק להוציא אחוז מסוים מכיסנו כדי לבצע את העבודה. אולם, כשמדובר במצווה לא תעשה, אנחנו נדרשים להוציא את כל רכושנו או הכנסתנו, רק כדי לא לעבור בצורה פעילה על מצווה שבתורה. אילו התורה הייתה מצווה אותנו להציל חיים בצורה של מצוות עשה, היינו חייבים לעצור ולעשות חישובים של הוצאה והכנסה, טרם שנכנס לפעולה. "אוי! אם אני קופץ למים, אני אקלקל את חליפתי, או אני אאבד את היהלומים שיש לי בכיס. זאת אולי לא מצווה שאני יכול להרשות לעצמי כעת! שה' יסלח לי!"

אלא שעכשיו כשהתורה מצווה "לֹא תַעֲמֹד", בצורה של מצווה לא תעשה, אני מחויב לוותר על הכל. אם כל המיליונים שלי יצילו יהודי בודד אחד מהולכה למחנה השמדה, אני מצווה לשלם מיד! טוב לדעת את האינפורמציה הזאת, אם אי פעם נעמוד בפני מצב כזה. סביר להניח שלרובנו, הדבר לעולם לא יקרה. אם כן, מה התועלת של הפרספקטיבה הזאת, זולת ההערכה של שוויו הרב של חיי אדם, כמובן.

הרבי רבי אלימלך זצ"ל כותב בתחילת ה"צעטל קטן":

"אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם:

בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מיטתו ואינו יכול לישון, יהיה מהרהר במצוות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל, וידמה בנפשו, ויצייר במחשבתו, כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת ה' יתברך שובר את טבעו, ומפיל את עצמו להאש על קידוש ה' יתברך.

ומחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל, רק מקיים מצוות עשה דאורייתא"

אין זה רעיון חדש לחלוטין. הגמרא מספרת כשרבי עקיבא עונה למוות על ידי הרומאים, הוא היה קורא קריאת שמע! תלמידיו נדהמו, ושאלו אותו מדוע בעת כזאת הוא היה קורא את השמע!

הוא ענה להם שבכל חייו, כשהוא היה אומר את הפסוק "וְאַהֲבָתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ... וּבְכָל נִפְשְׁךָ", הוא הבין שחייבים לאהוב את הקב"ה אפילו אם הוא לוקח את נפשך, והוא היה מדמיין את המצב הנוכחי. עכשיו, כשניתנה לו את ההזדמנות הנדירה לחיות ברמה הגבוהה ביותר של משאת נפשו, הוא מחבק אותה בכל נפשו.

הנה, אחרי שנצטוונו לאהוב את ה' "בכל לבבנו ובכל נפשנו", אנחנו מצווים לאהוב את ה' "בכל מאודנו", שרש"י מסביר שמאודנו הוא כל אמצעינו הכספיים. אולי מותר לנו להרחיב את המושג של הצעטל קטן ולהחיל אותו גם על כסף וגם על חיים.

כשאנחנו יושבים בטלים, אנחנו יכולים לדמיין שאנחנו עוברים בהצלחה את הניסיון הגדול להפסיד את כל רכושנו ונכסינו כדי להציל עמית יהודי. שהקב"ה יצילנו מניסיון כזה, אבל אם זה קורה, אנחנו נהיה מוכנים יותר. ואז הקב"ה יחשוב לנו כאילו עשינו מצווה עצומה!